дослідія.

ГЕОГРАФІЯ · 10 КЛАС

Європа: загальна характеристика регіону

СЦЕНАРІЙ ЗІ СЛАЙДІВ · НОТАТКИ ВЧИТЕЛЯ

Географія · 10 клас · Слайдів: 15 · Інтерактивних елементів: 2

Положення й склад Європи, субрегіони М49, Європа та ЄС, внутрішні відмінності й міжнародні зв’язки. Порівняння країн за картами.

Положення й склад Європи, субрегіони М49, Європа та ЄС, внутрішні відмінності й міжнародні зв’язки. Порівняння країн за картами.

Методи роботи й оцінювання

Паспорт за джерелами

Таблиця «ознака — факт — джерело — висновок».

Що перевіряє вчитель: Коректні поняття, просторові докази, пояснення й межа висновку.

Пояснення до розкриття

Самостійний аргумент перед відкриванням картки.

Що перевіряє вчитель: Доречний приклад і пояснений критерій класифікації.

Підготовка

Зошит, ручка, за можливості політичний атлас. Карти й вихідні умови вправ є на слайдах; атлас потрібен для додаткових столиць і непідписаних сусідів. Особисті пристрої не обов’язкові. Підтримка — шаблон таблиці й причинного висновку; поглиблення — зіставлення класифікацій та джерел.

Маршрут уроку

Положення Європи та її просторові зв’язки — Висуваємо гіпотезу про відмінність Європи та ЄС. За картою морів і півостровів визначаємо положення регіону та пояснюємо, за яких умов воно створює можливості міжнародних зв’язків.

Субрегіони М49 та Європейський Союз — Знаходимо чотири статистичні субрегіони й приклади країн. Зіставляємо карти М49 та ЄС, перевіряємо Норвегію й Кіпр; розрізняємо статистичне групування та членство в організації.

Внутрішні відмінності та маршрут Прага — Гамбург — Визначаємо, які ознаки держав, населення й господарства потрібні для характеристики регіону. На прикладі доставки з Праги через порт Гамбург пояснюємо роль інфраструктури та називаємо дані для вибору іншого маршруту.

Порівняння Норвегії та Італії — Заповнюємо таблицю за однаковими ознаками: субрегіон, морське положення та членство в ЄС. Для кожної країни формулюємо можливість і потрібну умову, спираючись на карти уроку.

Узагальнення й самооцінювання — Виправляємо твердження про Європу, ЄС і морський вихід. Підсумовуємо відмінності й зв’язки регіону; оцінюємо свої вміння за шкалою 1–5 з доказом із порівняльної таблиці та кроком для повторення.

Навчальні цілі

Сформувати просторову характеристику Європи.

Навчити розрізняти М49 та членство в ЄС.

Розвивати порівняння територій і пояснення міжнародних зв’язків.

Очікувані результати навчання

Характеризую географічне положення Європи через можливості та обмеження.

Знаходжу чотири субрегіони за схемою ООН М49 та називаю приклади країн.

Розрізняю Європу, ЄС і державу.

Складаю характеристику регіону з картографічними доказами та межами висновку.

10 клас, рівень стандарту. Порядок тем і назви — за дорученням власниці. Орієнтир — програма МОН редакції 2022; посторінкова звірка, авторський склад і застосовність до 2026/27 ще не підтверджені. Матеріал підготовлено для редактури.

1. Європа: загальна характеристика регіону

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Назвіть тему. Обкладинка — тематична ілюстрація; навчальні висновки робимо за картами й джерелами наступних слайдів.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

2. Європа та ЄС — одна територія?

Перевір Норвегію

Знайди її на карті регіону та на карті ЄС. Чи однакове виділення?

Перевір Кіпр

Зістав членство в ЄС зі статистичним регіоном М49.

Гіпотеза

Які різні критерії можуть пояснити відмінності? Запиши відповідь до перегляду карт.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Не повідомляйте результат на початку. Після карт: Норвегія — Північна Європа за М49, поза ЄС; Кіпр — Західна Азія за М49, член ЄС. Не змішуйте статистичне групування, частину світу й міжнародну організацію. Критерій: два перевірені приклади та пояснення різних критеріїв.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

3. Географічне положення Європи

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Європа — частина світу на заході Євразії. Східна межа умовна, на цьому фрагменті не проведена; номери лише вказують місця. Учні читають легенду, називають три орієнтири й будують два ланцюги «положення → зв’язок → умова». Очікувано: Атлантика/Середземне море — судноплавство за наявності портів та безпеки. Критерій: географічний факт відділено від можливого наслідку. Додаткові півострови й деталі умовної межі — за атласом, не обов’язкове завдання.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

4. Положення: можливості не виникають автоматично

Морські зв’язки

Атлантичні й середземноморські узбережжя дають можливості портів і міжнародних перевезень.

Сусідство

Відносна близькість багатьох держав створює потенціал обміну й виробничої кооперації.

Умови реалізації

Потрібні транспорт, безпека, правила торгівлі та інфраструктура. Гори, відстані й конфлікти можуть обмежувати зв’язки.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Пари будують два причинні ланцюги за картою. Не ототожнюйте вихід до моря з економічним успіхом. Положення змінює значення зі зміною шляхів сполучення й політичних відносин. Поглиблення: порівняйте приморську та внутрішньоконтинентальну країну без рейтингу «краща/гірша».

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

5. Чотири субрегіони Європи

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Спочатку назвіть класифікацію: M49 потрібна для статистичного групування, не встановлює єдину культурну чи політичну ідентичність. Україна й Польща — Східна Європа; Велика Британія — Північна; Німеччина — Західна; Італія — Південна. До групи Росію відносять як цілу країну, це не робить усю її територію географічною Європою. Залежні території й острови в масштабі карти можуть бути нечитабельні; перелік прикладів у легенді неповний. Критерій: дві країни кожного субрегіону та явне зазначення схеми.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

6. Схема визначає відповідь

Німеччина та Польща

За M49: Німеччина — Західна, Польща — Східна Європа. Назва «Центральна Європа» належить до іншого районування.

Велика Британія та Італія

За M49: Північна та Південна Європа відповідно.

Як перевіряти

У відповіді називаємо класифікацію, а не оголошуємо іншу схему автоматично помилковою.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Спочатку учні визначають положення чотирьох країн на карті, потім відкривають пояснення. Вихідний продукт: «За схемою … країна … належить до …». Критерій: правильно вказані і схема, і група.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

7. Європейський Союз на карті

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Перевірено 14.09.2026. ЄС — об’єднання держав із власними інституціями й спільними правилами в погоджених сферах. Це не окрема суверенна держава й не синонім Європи. Норвегія, Швейцарія, Велика Британія й Україна не є державами-членами ЄС; статус кандидата не є членством. Кіпр — приклад відмінності між М49 і членством. Дія: знайти два контрприклади твердженню «усі європейські країни — члени ЄС». Не поширюйте членство в ЄС автоматично на єврозону чи Шенген.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

8. Держави Європи різняться

Політична організація

Республіки й монархії; унітарні держави й федерації. Єдиного для регіону устрою немає.

Розміри та положення

Великі й малі держави, острівні, приморські та внутрішньоконтинентальні країни.

Рівень і структура розвитку

Між країнами та всередині них є відмінності доходів, зайнятості, інфраструктури й доступу до послуг.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Застосуйте поняття попереднього уроку: Україна — республіка/унітарна; Німеччина — республіка/федерація; Велика Британія — конституційна монархія. Не робіть висновок про добробут лише за розміром країни. Дія: назвати показник, яким потрібно перевірити конкретне твердження про розвиток: дохід на особу, зайнятість,

продуктивність або доступність послуг.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

9. Населення: які дані потрібні для характеристики?

Розміщення

Карта густоти: де населення зосереджене, а де його менше на одиницю площі?

Зміни

Природний рух і міграція за один рік: за рахунок чого змінюється чисельність?

Застосуй

Для порівняння двох міст обери показник населення та поясни, що він дозволить перевірити.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Це огляд напрямів, без повторного пояснення механізмів старіння й демографічного балансу. Учні пропонують показник і формулюють запитання, а не вгадують поточні числа. Критерій: показник відповідає запитанню; зазначено потрібні територію, дату й однакову методику. Детальні карти й обчислення будуть в уроці про населення.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

10. Господарство: що порівнюємо?

Структура

Виробництво й послуги: що створюють і які потреби забезпечують?

Розміщення

Порти, міста, промислові й аграрні райони: де відбувається діяльність?

Зв’язки

Простеж маршрут Прага — Гамбург. Які послуги потрібні для доставки вантажу?

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Оглядова рамка перед конкретним кейсом. Не вводьте тут деталізований виробничий ланцюг чи механізми спеціалізації наступного уроку. Очікувано: перевезення, термінал, зберігання, портова обробка. Критерій: названа послуга й її функція в

заданому маршруті.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

11. Кейс: Прага — порт Гамбург

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Реальні міста й зв’язок Чехії з портом підтверджує Port of Hamburg. Вантаж підприємства й переривання ланки — навчальна ситуація. Не видавайте схему за точну колію або контракт. Продукт: маршрут із трьома ланками й два дані для вибору альтернативи: доступна місткість, строк/вартість перевезення, умови транзиту. Критерії: внутрішньоконтинентальна Чехія отримує доступ до моря через іншу країну; названо інфраструктурну та організаційну умови. Без тарифів та доступності не ранжуємо реальні альтернативні порти.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

12. Практикум: Норвегія та Італія

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Поверніть карти субрегіонів, ЄС і географічного положення. Норвегія — Північна Європа, узбережжя Атлантики, поза ЄС. Італія — Південна Європа, Середземномор’я, член ЄС. Продукт: 6 фактів та по одному висновку «можливість + умова»; зазначити джерела. Критерії: однакові ознаки, правильні групи М49, членство не ототожнене з положенням; морські можливості залежать від інфраструктури. Підтримка: схема речення на попередньому кейсі; поглиблення: порівняти Норвегію з внутрішньоконтинентальною Чехією.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

13. Перевір узагальнення

«Європа = ЄС»

Наведи контрприклад і назви критерій кожного поняття.

«Субрегіони мають єдині незмінні межі»

Поясни роль обраного районування.

«Морський вихід гарантує розвиток»

Додай дві умови, яких у твердженні бракує.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Індивідуально оберіть два твердження й виправте їх. Критерії: коректний термін, географічний приклад, причинне пояснення. Не оцінюйте швидкість пригадування списків.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

14. Регіон характеризуємо через відмінності й зв’язки

Розташування

Європа — частина світу, яку аналізуємо за явно названими межами та критеріями.

Внутрішня структура

Субрегіони, держави, міста й господарські зв’язки не однакові.

Наступний крок

Дослідимо, як рельєф, клімат і природні ресурси впливають на можливості територій.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: Поверніться до вступного кейсу Норвегії та Кіпру. Учень має пояснити, чому суперечність зникає, якщо розділити критерії. Збережіть паспорт регіону для доповнення після наступного уроку.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

15. Оціни свої вміння

1 — потрібна допомога · 3 — з підказкою · 5 — самостійно

Характеризую географічне положення Європи через можливості та обмеження.

1–5 · Наведи доказ зі своєї роботи та визнач наступний крок.

Знаходжу чотири субрегіони за схемою ООН M49 та називаю приклади країн.

1–5 · Наведи доказ зі своєї роботи та визнач наступний крок.

Розрізняю Європу, ЄС і державу.

1–5 · Наведи доказ зі своєї роботи та визнач наступний крок.

Складаю характеристику регіону з картографічними доказами та межами висновку.

1–5 · Наведи доказ зі своєї роботи та визнач наступний крок.

Запитання: —

Пояснення: —

Нотатки для вчителя: 1 — потрібна допомога; 3 — виконую з підказкою; 5 — пояснюю самостійно. Учень записує приклад-доказ і одну дію для повторення. Самооцінка не є оцінкою вчителя.

Наступний крок: Спочатку вислухайте пояснення учнів; звірте доказ і висновок із критеріями в нотатках.

Джерела

ООН · перейменування Свазіленду на Есватіні, 19.04.2018

https://www.un.org/en/about-us/member-states/eswatini

Уряд Данії · самоврядування Гренландії

https://stm.dk/en/the-prime-ministers-office/the-unity-of-the-realm/greenland/

Port of Hamburg · зв’язки з Прагою

https://www.hafen-hamburg.de/en/port-of-hamburg-marketing/representatives/prague/

Географія · 10–11 класи · рівень стандарту · МОН, редакція 2022

https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf

ООН · держави-члени

https://www.un.org/en/about-us/member-states

ООН · держави-спостерігачі

https://www.un.org/en/node/123012

ООН · статистичні регіони М49

https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/

Рада ЄС · розширення та 27 держав-членів

https://www.consilium.europa.eu/en/topics/eu-enlargement/

Конституція України · статті 2 і 5

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

Бундестаг · Основний закон Німеччини

https://www.bundestag.de/en/parliament/function/legal

Парламент Великої Британії · монархія та парламент

https://www.parliament.uk/about/how/role/relations-with-other-institutions/parliament-crown/

ООН · територіальна цілісність України, 68/262

https://docs.un.org/en/A/RES/68/262

ООН · Південний Судан, вступ 2011

https://southsudan.un.org/en/about/about-the-un

Уряд Німеччини · об’єднання 3 жовтня 1990

https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/deutsche-einheit/die-einheit-ist-wirklichkeit-432814

Natural Earth · права на картографічні дані

https://www.naturalearthdata.com/about/terms-of-use/